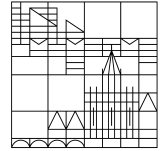

Universität
Konstanz

Τα Ελληνικά ως Γλώσσα Πολιτισμικής Κληρονομιάς: επισκόπηση της βιβλιογραφίας και κατευθύνσεις για μελλοντικές μελέτες

Θοδωρής Μαρίνης

17 Μαρτίου 2021, ΕΚΠΑ, Εργαστήριο Φωνητικής & Υπολογιστικής Γλωσσολογίας

Εισαγωγή

Γλωσσική κατάκτηση σε δίγλωσσα παιδιά και ενήλικες - μεγάλος όγκος μελετών:

- Κατάκτηση δεύτερης γλώσσας σε τάξη.
- Κατάκτηση δεύτερης γλώσσας σε φυσικό περιβάλλον ως αποτέλεσμα μετανάστευσης → μετανάστες πρώτης γενιάς.
- Σύγκριση της επίδοσης των δίγλωσσων πληθυσμών με φυσικούς ομιλητές που θεωρούνται ότι είναι μονόγλωσσοι (αλλά συχνά δεν είναι) και δεν έχουν ιστορικό μετανάστευσης.

Γλώσσα Πολιτισμικής Κληρονομιάς

Ενδιαφέρον σε δίγλωσσους ομιλητές - μετανάστες
δεύτερης γενιάς – κατακτούν μία από τις γλώσσες τους
ως Γλώσσα Πολιτισμικής Κληρονομιάς (Heritage
Language)

- Τι είναι η Γλώσσα Πολιτισμικής Κληρονομιάς;
- Ποιο είναι το ιδιαίτερο ερευνητικό ενδιαφέρον στη μελέτη των Γλωσσών Πολιτισμικής Κληρονομιάς;

Τι είναι η Γλώσσα Πολιτισμικής Κληρονομιάς

- Γλώσσα που χρησιμοποιείται από μετανάστες και τις οικογένειές τους (π.χ. Ρωσικά στην Ελλάδα, Ελληνικά στη Γερμανία).
- Δεν αποτελεί επίσημη γλώσσα της χώρας διαμονής.
- Δεν χρησιμοποιείται από την ευρύτερη κοινωνία στη χώρα διαμονής (δεν είναι γλώσσα πλειονότητας – majority language)
- Είναι γλώσσα μειονότητας (minority language).

Τι είναι η Γλώσσα Πολιτισμικής Κληρονομιάς

- Δεν χρησιμοποιείται στο σχολείο.
- Πολλά παιδιά δεν αναπτύσσουν ανάγνωση και γραφή στη Γλώσσα Πολιτισμικής Κληρονομιάς.
- Χρησιμοποιούν τη Γλώσσα Πολιτισμικής Κληρονομιάς κυρίως στο περιβάλλον του σπιτιού.
- Η Γλώσσα Πολιτισμικής Κληρονομιάς δεν αναπτύσσεται σε όσο μεγάλο βαθμό όσο η γλώσσα του σχολείου (της πλειονότητας/ευρύτερης κοινωνίας).

Βίντεο

<https://youtu.be/d8eBhRcIFww>

Ποιο είναι το ιδιαίτερο ερευνητικό ενδιαφέρον στη μελέτη των Γλωσσών Πολιτισμικής Κληρονομιάς;

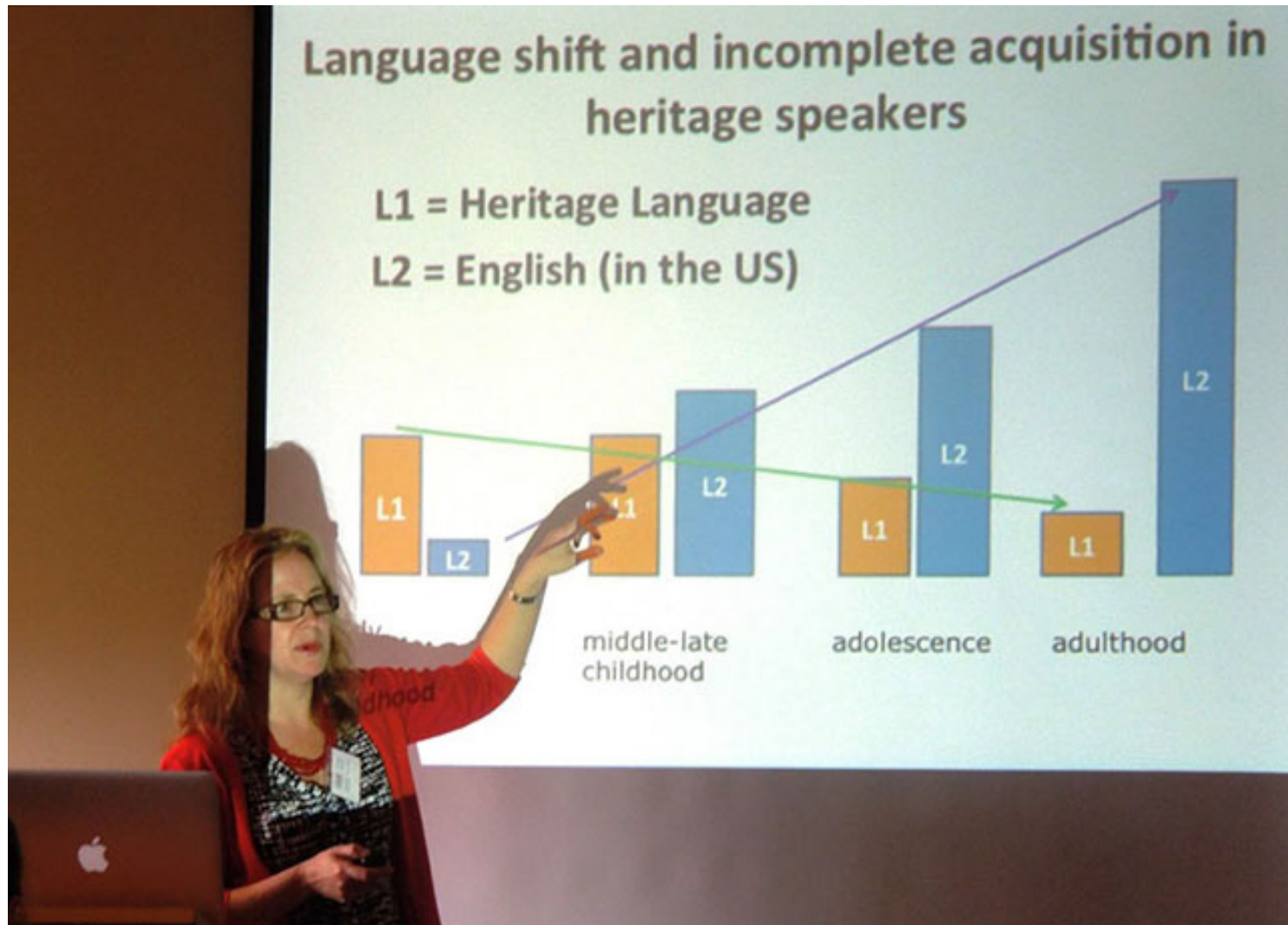
Η κατάκτηση της γλώσσας κληρονομιάς έχει χαρακτηριστικά κατάκτησης πρώτης/μητρικής γλώσσας και δεύτερης γλώσσας

- Χαρακτηριστικά κατάκτησης πρώτης/μητρικής γλώσσας:
 - **Τρόπος:** κατακτάται **πολύ νωρίς** σε **φυσικό περιβάλλον** μέσα στην οικογένεια

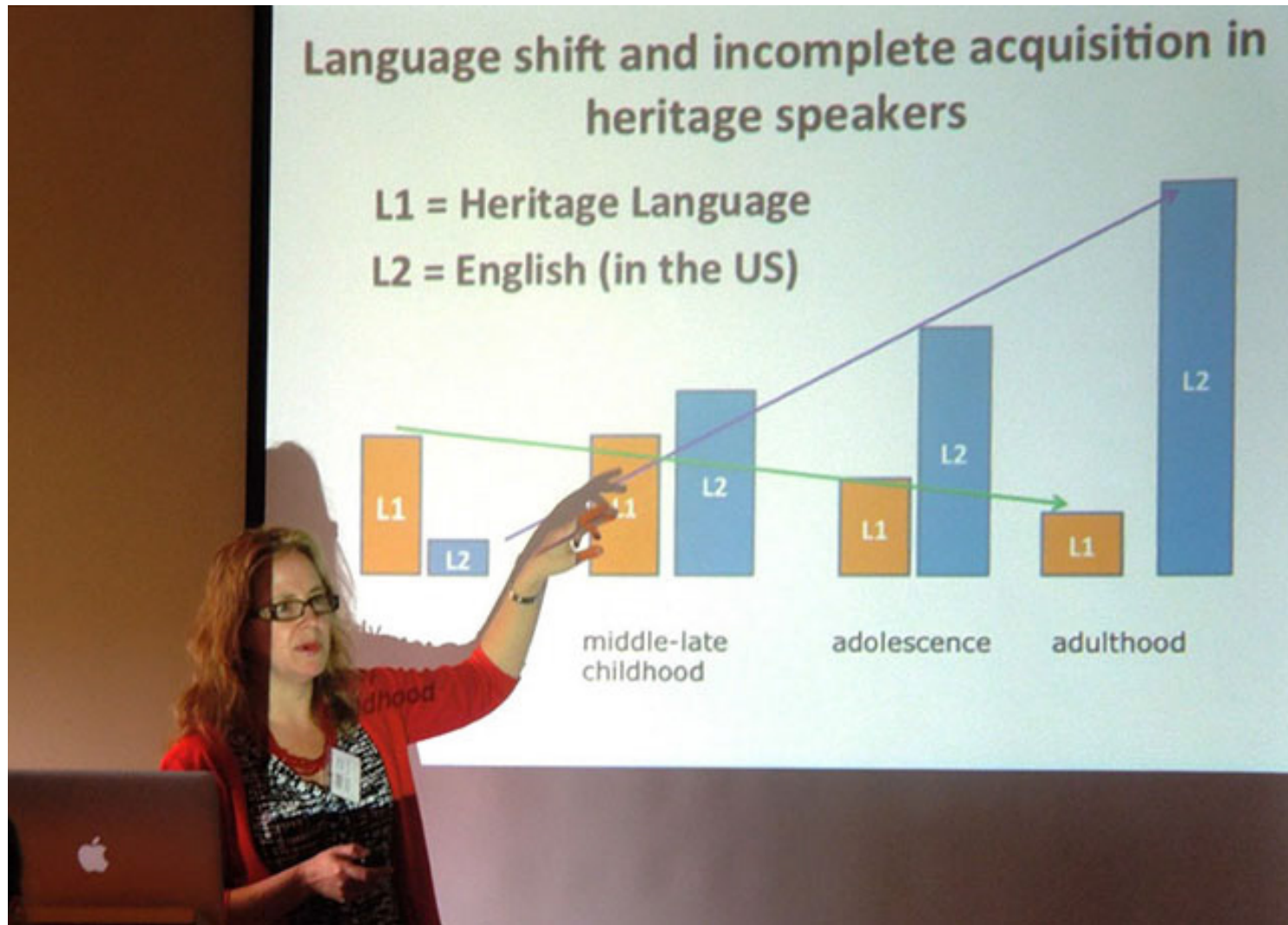
Ποιο είναι το ιδιαίτερο ερευνητικό ενδιαφέρον στη μελέτη των Γλωσσών Πολιτισμικής Κληρονομιάς;

- Χαρακτηριστικά κατάκτησης δεύτερης γλώσσας:
 - **Επίπεδο γλωσσομάθειας:** μεγάλη **ατομική μεταβλητότητα**, το επίπεδο μπορεί να μην είναι πολύ υψηλό – διαφέρει από φυσικούς ομιλητές χωρίς εμπειρία μετανάστευσης.
 - Διαφορά όχι μόνο στην κατάκτηση λεξιλογίου, αλλά και στην κατάκτηση της **γραμματικής**.

Silvina Montrul: Ατελής κατάκτηση

Silvina Montrul: Γλωσσική φθορά

Ποιο είναι το ιδιαίτερο ερευνητικό ενδιαφέρον στη μελέτη των Γλωσσών Πολιτισμικής Κληρονομιάς;

Από θεωρητικής άποψης: κατάκτηση μιας γλώσσας ως μητρικής → πρόσβαση στην καθολική γραμματική → υψηλή γλωσσομάθεια → κατάκτηση της γλώσσας όπως σε φυσικούς ομιλητές χωρίς ιστορικό μετανάστευσης.

- Πού οφείλεται η διαφορετική πορεία κατάκτησης;
- Μήπως η κατάκτηση της γλώσσας ως μητρική δεν εγγυάται υψηλή γλωσσομάθεια;

Θεωρίες

- **Ελλιπής κατάκτηση** (incomplete acquisition) (Montrul, 2016)
- **Γλωσσική φθορά** (language attrition) (Montrul, 2013; Polinsky, 2011)
- **Διαφορετικά γλωσσικά ερεθίσματα** (input) (Rothman, 2007)
- **Γλωσσική αλλαγή** (language change) (Pires, 2012)

Μελέτες στις Ηνωμένες Πολιτείες → Ισπανικά

- Μεγάλος αριθμός μελετών σε ενήλικες, φοιτητές Πανεπιστημίου → μαθήματα Ισπανικών → χαμηλό κοινωνιοοικονομικό επίπεδο → **μεροληπτικό δείγμα** (biased sample).
- Έλλειψη διαχρονικών (longitudinal) μελετών.
- **Ηνωμένες Πολιτείες: πολιτική αφομοίωσης →** οι Γλώσσες Πολιτισμικής Κληρονομιάς (Ισπανικά) **δεν έχουν υψηλή αξία.**
- **Ευρώπη / άλλες γλώσσες;**

Ελληνικά ως Γλώσσα Πολιτισμικής Κληρονομιάς

- Μεγάλος αριθμός μεταναστευτικών ρευμάτων από την Ελλάδα προς όλες τις Ηπείρους από το τέλος του δευτέρου πολέμου κι έπειτα.
- Συγκριτικά πολύ λίγες μελέτες έχουν ασχοληθεί με τα Ελληνικά ως Γλώσσα Πολιτισμικής Κληρονομιάς.

Ελληνικά ως Γλώσσα Πολιτισμικής Κληρονομιάς – Ενήλικες

Χώρα	Πληθυσμός	Φαινόμενο	Άρθρο
Σουηδία	Ενήλικες	Κατανόηση αντωνυμιών: overt αντωνυμίες -> topic continuity	Kaltsa et al., 2015
Αργεντινή	Ενήλικες	Γενική κτητική: PP 'από'	Alexiadou, 2017
Ρωσία/ Ηνωμένες Πολιτείες	Ενήλικες & παιδιά	Δημογραφικές πληροφορίες: ιστορικό γλωσσικής κατάκτησης, χρήση γλώσσας,, κλπ.: σημαντικές διαφορές ανάμεσα στις 'κοινότητες', χρήση γλώσσας, αυτοαξιολόγηση, κλπ.	Gavriilidou & Mitits, 2019
Ηνωμένες Πολιτείες	Greek Heritage Language Corpus	Λεξικογραφίας: Δάνεια (Loanblends)	Gavriilidou & Mitits, in press

Ελληνικά ως Γλώσσα Πολιτισμικής Κληρονομιάς – Παιδιά

Χώρα	Πληθυσμός	Φαινόμενο	Άρθρο
Ηνωμένες Βασίλειο	Παιδιά 7-9 ετών	Πραγμάτωση υποκειμένου: χρήση κενών υποκειμένων: οκ, Σειρά όρων: ΥΡ σε περιβάλλοντα που απαιτούν ΡΥ (wide focus), θέση κλιτικού: οκ, embedded interrogatives: ΥΡ σε περιβάλλοντα που απαιτούν ΡΥ (αγγλικά κυρίαρχη γλώσσα)	Argyri & Sorace, 2007
Καναδάς/ Ηνωμένες Πολιτείες	Παιδιά 6-17 ετών	Πραγμάτωση υποκειμένου: πλήρης ΟΦ, Σειρά όρων: ΥΡ σε περιβάλλοντα που απαιτούν ΡΥ (wide focus, embedded interrogatives)	Daskalaki et al., 2019

Ελληνικά ως Γλώσσα Πολιτισμικής Κληρονομιάς

Χώρα	Πληθυσμός	Φαινόμενο	Άρθρο
Ηνωμένες Πολιτείες	Παιδιά 6-12 ετών	Πτώση (Ον/Αιτ) , παραγωγή: A/Θ<Ο , λάθη: χρήση αμφίσημων τύπων γένους/πτώσης, κατανόηση σειρά όρων: μη κανονική < κανονική, μαρκάρισμα Y&A > Y/A (2 ομάδες)	Chondrogianni & Schwartz, 2020
Ηνωμένες Πολιτείες	Παιδιά 7-10 ετών	Αναφορά σε αφήγηση : χρήση ΟΦ σε περιβάλλον που απαιτεί κενή αντωνυμία (discourse continuity) – εκτελεστικές λειτουργίες	Andreou, 2020
Ηνωμένο Βασίλειο	Παιδιά 6-9 ετών	Φωνολογική/μορφολογική ενημερότητα, μορφοσύνταξη αναγνώση : Αγγλικά κυρίαρχη γλώσσα, συσχέτιση με χρήση των ελληνικών εκτός σπιτιού.	Papastefanou et al, 2019

Ελληνικά ως Γλώσσα Πολιτισμικής Κληρονομιάς στη Γερμανία

Πληθυσμός	Φαινόμενο	Άρθρο
Παιδιά 8-12 ετών	Φωνητική/Φωνολογία: Voice Onset Time: /p, t, k, b, d, g/: παραγωγή παρόμοια με μονόγλωσσα παιδιά, αλλά και επίδραση κυρίαρχης γλώσσας, ρόλος σχολείου.	Chionidou & Nikolaidis, 2015
Παιδιά 10-12 ετών (και παιδιά που ζουν στην Ελλάδα)	Παραγωγή: assignment γένους: Γερμανία = μονόγλωσσα > Αγγλία, συμφωνία γένους: Γερμανία = Αγγλία < μονόγλωσσα παιδιά, ρόλος λεξικών ικανοτήτων, θετική επίδραση της γλώσσας πλειονότητας, ρόλος σχολείου (έλεγχος γλωσσικών ικανοτήτων, τόπος διαμονής σημαντικό ρόλο).	Kaltsa et al., 2017

Ελληνικά ως Γλώσσα Πολιτισμικής Κληρονομιάς στη Γερμανία

Πληθυσμός	Φαινόμενο	Άρθρο
8-12 ετών	Αφηγήσεις – γνωστικές λειτουργίες	Andreou, 2015
8-12 ετών	Αναφορά σε αφηγήσεις: χρήση άρθρων, αντωνυμιών, επίδραση κυρίαρχης γλώσσας : χρήση οριστικού άρθρου (διατήρηση αναφοράς-maintenance), λιγότερη χρήση κλιτικών αντωνυμιών αντικειμένου, λιγότερες αμφίσημες αντωνυμίες	Andreou, et al., 2015
9-12 ετών	Αναφορά σε αφηγήσεις: 3 σχολεία στη Γερμανία, διαφορές στον αριθμό ωρών Ελληνικά/Γερμανικά και στις γλωσσικές ικανότητες των παιδιών.	Bongartz & Torregrossa, 2017

Ελληνικά ως Γλώσσα Πολιτισμικής Κληρονομιάς στη Γερμανία

Πληθυσμός	Φαινόμενο	Άρθρο
7-13 ετών	Αναφορά σε αφηγήσεις: υπερ-, υπο-προσδιορισμός (over/underspecification) (πλήρεις ΟΦ, αντωνυμίες/κενές αντωνυμίες, κλτικά): επίδραση γλωσσικής εμπειρίας, εκτελεστικών λειτουργιών.	Torregrossa, et al., in press
8-12 ετών	Συνοπτική/μη συνοπτική όψη σε αφηγήσεις: παιδιά στη Γερμανία = μονόγλωσσα > παιδιά στην Αγγλία - έλλειψη όψης -> θετική επίδραση (αλλά μισά από τα παιδιά στην Ελλάδα)	Andreou & Tsimpli, 2017

Ελληνικά ως Γλώσσα Πολιτισμικής Κληρονομιάς στη Γερμανία

Πληθυσμός	Φαινόμενο	Άρθρο
Ενήλικες	Απόδοση γένους, συμφωνία γένους, χρονομετρικό πείραμα έλξης συμφωνίας γένους (gender agreement attraction): παρόμοια συμπεριφορά εκτός από χρονομετρικό πείραμα - καθυστέρηση στη γλωσσική επεξεργασία, θηλυκά ουσιαστικά – έλλειψη έλξης συμφωνίας γένους, βαθμός δυσκολίας του πειράματος	Paspali, 2019

Κατευθύνσεις για μελλοντικές μελέτες

- **Περιγραφικό επίπεδο:**
 - Μελέτη άλλων φαινομένων σε φωνολογικό, λεξικό, μορφο-συντακτικό, πραγματολογικό επίπεδο
 - Μελέτη του ρόλου των ατομικών διαφορών, διαφορών – πρέπει να τις μελετήσουμε με πιο συστηματικό τρόπο, κοινά ερωτηματολόγια, κοινός τρόπος αξιολόγησης των ερωτηματολογίων
 - Σχέση προφορικού με γραπτό λόγο

Κατευθύνσεις για μελλοντικές μελέτες

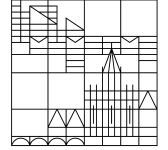
- **Θεωρητικό επίπεδο:**
 - Θεωρίες κατάκτησης μιας γλώσσας: μητρική γλώσσα → πρόσβαση στην καθολική γραμματική → υψηλή γλωσσομάθεια
 - Θεωρίες Γλώσσας Πολιτισμικής Κληρονομιάς
 - Διαχρονικές μελέτες (longitudinal)
 - Φαινόμενα που κατακτώνται νωρίς (π.χ. γένος, συμφωνία ΡΥ) – φαινόμενα που κατακτώνται αργά (π.χ. παθητική φωνή, αναφορικές προτάσεις)

Κατευθύνσεις για μελλοντικές μελέτες

- **Επίπεδο εφαρμογής:**
 - Δημιουργία όγκου γλωσσικών δεδομένων που να μπορούν να χρησιμοποιηθούν για μελλοντικές μελέτες (π.χ. Greek Heritage Language Corpus)
 - Παιδαγωγικές προσεγγίσεις -> βελτίωση των γλωσσικών ικανοτήτων

Βίντεο Διεθνής Μέρα Ελληνικής Γλώσσας – 9 Φεβρουαρίου

<https://youtu.be/B9WsNePEBDo>

Danke schön

Ευχαριστώ

Gracias

ధన్యవాదాలు

धन्यवाद

спасибо

Thank you

Aitäh

Merci

Grazie

t.marinis@uni-konstanz.de